

суспільства і культивується серед населення бажання жити в демократичній, правовій державі. А для досягнення мети потрібно, щоб всі українські громадяни незалежно від національності знали і поважали державну мову, вміли спілкуватися нею та володіли культурою мовлення. Державна мова повинна виконувати всі суспільні та культурні функції, бути мовою науки.

Список використаних джерел

1. Зубков М. Сучасне Українське Ділове Мовлення. Торсінг, 2002. 448 с.
2. Дзюба І.М. Починаймо з поваги до себе: Ст., доп. К.: Просвіта, 2002. 59 с.
3. Бурячок А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1898). К.: Веселка, 1998. 308 с.
4. Кононенко П.П. Українознавство. К.: Заповіт, 1994.

Дмитренко Дмитро Юрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач
кафедри юридичного документознавства
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Проценко Г. П.

МОВЛЕННЄВА АГРЕСІЯ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Сучасне суспільство наполегливо демонструє гуманістичні тенденції свого розвитку у всіх галузях науки, культури, економіки. Однак, глибинними причинами багатьох цивілізаційних процесів часто називають тенденції агресивності людства: від завоювання життєвого або економічного простору, до експансії культури, мови. Останнє зумовило підвищений інтерес до цієї проблеми і серед психолінгвістів, оскільки міжособистісні відносини – це в першу чергу мова і спілкування.

Останні чверть століття дослідження проблем агресивної поведінки та спілкування отримали новий імпульс. Це обумовлено низкою важливих змін у житті сучасного суспільства. Найчастіше активне підвищення рівня агресивності суспільства науковці пов'язують із бурхливим розвитком інформаційно-технічного простору людини. Маючи безліч привабливих і безумовно

позитивних факторів, «медіа революція» 90-х років XX століття і створення комп'ютерної мережі Інтернет, принесли з собою масу проблем, які з кожним роком еволюціонують із «негативних» у категорію «небезпечних». Розрекламований і цілком доступний ринок «гаджетів» (від англ. gadget-прибор, прилад), залучає до комунікацій і розвитку в мережі величезне коло людей практично без обмежень. Вільний від будь-яких часових, вікових, ціннісних, змістових (та багато ін.) «фільтрів», контролів або цензур, в купі з цілковитою безвідповідальністю суб'єктів та об'єктів спілкування, інформаційно-комунікативний потік стає все більш загрозливим для психічного світу людини. Вагомою часткою цього потоку є очевидні, потужні агресивні тенденції, вплив яких викликає занепокоєння лікарів, психологів, педагогів, батьків, самих комунікантів [1].

Наступною причиною, що стимулює агресивну поведінку в соціумі, дослідники вважають спрямованість найбільш активної частки суспільства до перфекціонізму, кар'єризму. Тобто сучасне суспільство стає все більш нарцисичним, і ті, хто не змогли стати кращими з кращих, дедалі сильніше проявляють агресію до тих, хто досяг більшого (заздрість і ненависть) та зневажають тих, хто досяг меншого (кепкування, образи тощо), і все це виявляється передусім у мовленні.

Активізації вивчення проблем агресивної поведінки потребує більш глибокого розуміння та вивчення вербальної агресії, що і стало метою пропонованої статті.

Вивчаючи агресивну мовленнєву поведінку дослідники виділяють стилі спілкування, індивідуально-стильові особливості використання ненормативних мовленнєвих конструктів, інвективну лексику, види, причини і ознаки вербальної агресії. Останні десять років активно вивчається інформаційно-комунікативні особливості інтернету, зокрема конфліктний кібердискурс та особливості мовного конфлікту (А. Радкевич, Ю. Щербініна, Т. Воронцова, Е. Кокоріна, А. Анцупов, А. Шипілов, В. Апресян, Ф. Драйзен і Т. Прістлі) [1, 2].

Лінгвісти, зокрема Анатолій Загнітко, наполягають на розрізненні двох понять: мовна агресія та мовленнєва агресія.

Мовна агресія – насильницьке нав'язування народів, національностей іншої (нерідної) мови як засобу комунікації, здобуття освіти, науки, культури тощо, прагнення перетворити цю нерідну мову у вияв самоідентифікації етносу.

Мовленнєва агресія – усний вислів, письмовий текст із вульгаризмами, словами обсценної (нецензурної) лексики для вираження партнерові за спілкуванням свого обурення, презирства.

У контексті мови медіа варто оперувати терміном «мовленнєва агресія».

У складі мовленнєвої агресії виокремлюють низку стилістично знижених одиниць, зокрема й *мову ворожнечі* (з англ. *«hate speech»*) стосовно різних осіб за статтю, національною належністю, релігійними віруваннями, професійними характеристиками, фізичними особливостями тощо.

Президент Центру розвитку демократії і прав людини Юрій Джибладзе та експертка Міжнародної організації «Human Rights Watch» Ганна Севорт'ян стверджують, що мова ворожнечі – це «негативна, оцінна лексика стосовно етнічності, віросповідання, статі, світогляду та інших особистісних чи групових особливостей».

Мова ворожнечі – це будь-яке самовираження з елементами заперечення принципу рівності всіх людей у правах. Мова ворожнечі описує, ієрархічно зіставляє різноманітні групи людей та оцінює особисті якості конкретних осіб на підставі їхньої належності до тієї або до іншої групи.

Водночас, на думку професора Йосипа Дзялошинського, мова ворожнечі – метафоричний еквівалент поняття «мовна агресія», під яким розуміють специфічну форму поведінки, що вмотивована агресивним станом мовця.

У багатьох документах фігурує термін «мова ненависті», що фактично можна вважати синонімом мови ворожнечі.

Згідно з рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи № 97 (20), «мова ненависті» – усі «види висловлювань, що поширюють, розпалюють, підтримують або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ненависті, викликані нетерпимістю, зокрема нетерпимістю, що виявляється у формі агресивного націоналізму та етноцентризму, дискримінації меншин і ворожого ставлення до них, а також іммігрантів та осіб, що за своїм походженням належать до іммігрантів».

Лінгво- та медіаексперти розрізняють такі вияви мови ворожнечі: заклики до насильства (у зв'язку з конкретною ситуацією, із зазначенням об'єкта насильства; проголошення насильства припустимим засобом у своїх статтях, документах та ін.; зокрема й у вигляді абстрактних закликів на зразок *«Бий жидів!»*); завуальовані заклики до насильства й дискримінації (пропаганда «позитивних», історичних або

сучасних прикладів насильства чи дискримінації; вислови на зразок «добре б зробити з тими-то»; виправдання історичних випадків насильства й дискримінації; твердження про неповноцінність (брак культурності, інтелектуальних здібностей, нездатність до творчої праці) етнічної або релігійної групи («цигани – ледарі»); твердження про кримінальність етнічної чи релігійної групи (наприклад, «кавказці – злодії»); звинувачення групи в спробах захоплення влади або в територіальній експансії тощо.

Отже, проблеми агресивної поведінки і спілкування нагально потребують подальшого дослідження та напрацювання шляхів запобігання таким явищам.

Список використаних джерел

1. Шестакова Е.Г. Агрессивность в структуре личности: интегративный подход: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.04. Пермь, 2011. 22 с.

2. Postman N. The humanism of media ecology. Paper presented at the First Annual Convention of the Media Ecology Association. New York: Fordham University, 20.

Дудко Ольга Леонідівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Науковий керівник: доцент кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат філологічних наук, доцент ***Паришак К. Д.***

ІНВЕКТИВНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Дослідження в галузі юрислінгвістики дають змогу дефініювати *інвективу* як мовленнєвий засіб, який використовується для образи опонента, тобто для зниження його соціального статусу та заподіяння йому психологічної шкоди. Інвектива є основним, найбільш сильним і деструктивним проявом мовленнєвої агресії.

Нині вітчизняні засоби масової інформації марковані активним використанням інвективної лексики. За